

Как было показано выше, именного государство заинтересовано в отсутствии социальных конфликтов среди его населения, и именно оно владеет необходимыми ресурсами для реализации соответствующей политики. Следовательно, правящая элита должна иметь четкие представления относительно того, какие интересы государства нельзя замещать своими собственными интересами. Государство в свою очередь должно стать ответственным перед своими гражданами, поскольку именно простые граждане составляют основу бытия государства.

Мир идей нестабилен и часто бывает иллюзорным. Разрушение иллюзии приводит к разочарованию и апатии. Гибель идеологии часто оборачивается против ее создателей, поэтому нецелесообразно вносить в определение уголовно-правовой идеологии заведомо ложные утверждения, например, о том, что она в равной степени выражает интересы разных слоев общества, социальных классов и групп.

Л и т е р а т у р а :

1. Фріс П. Л. Ідеологія кримінального права й кримінально-правова політика / П. Л. Фріс // Актуальні проблеми кримінальної відповідальності: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 10–11 жовтня 2013 р. / редкол.: В. Я. Тацій (голов. ред.), В. І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Х.: Право, 2013. – С. 113–117.
2. Томпсон Д. Б. Идеология и современная культура / Д. Б. Томпсон [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://book.net/index.php?bid=4554&chapter=4&p=chapter>
3. Курс уголовного права в пяти томах. Том 1. Общая часть: Учение о преступлении / Под ред. Н. Ф. Кузнецовой, И. М. Тяжковой. М.: Зерцало, 2002. – С. 83.
4. Гилинский Я. И. Уголовное право: кому оно нужно? / Я. Гилинский [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://crimpravo.ru/ru/blog/386.html/>.
5. История политических и правовых учений. Учебник для вузов / Под общ. ред. В. С. Нерсесянца. – М.: Издательская группа НОРМА-ИНФРА.М, 1999. – 736 с.
6. Хабермас Ю. Техника и наука как «идеология» / Пер. с нем. М. Л. Хорькова. – М.: Практикс, 2007. – 208 с.
7. Туляков В. А. Некоторые вопросы современной уголовно-правовой доктрины [Текст] / В. А. Туляков // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – Одеса, 2011. – Вип. 1. – С. 23–25.

УДК 340.12

**СИДОРЕНКО Олена
БЕЛЬСЬКА Людмила**

АКСІОЛОГІЧНЕ РОЗУМІННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Побудова громадянського суспільства, перш за все, залежить від стану правосвідомості окремих особистостей, різних соціальних груп та самого суспільства в цілому. Для пізнання і розуміння змісту права та державно-правових явищ з точки зору їх цінності, в юридичній науці застосовується аксіологічний підхід. Дослідження прав людини з позиції

аксіологічного розуміння є актуальним тому, що завдяки наданню правам людини ціннісного змісту формується правова культура, яка характеризує рівень правового розвитку суспільства.

Права людини – це універсальне правове явище, яке не обмежується територією держави і не залежить від національної приналежності людини, оскільки ці права є в неї з народження. З огляду на особливу важливість прав і свобод людини, їх закріплення здійснюється не лише в національному законодавстві, а і в міжнародно-правових актах.

Фундаментальним міжнародним документом, норми якого забезпечують захист прав людини є Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, яка була підписана 4 листопада 1950 року. Із ратифікацією Україною цієї Конвенції (Закон України від 17.07.1997 року № 475/97-ВР) держава була зобов'язана привести своє законодавство у відповідність до міжнародних стандартів.

Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод передбачені наступні права і свободи: право на життя, свободу, особисту недоторканність особи, справедливий суд, повагу до приватного і сімейного життя, свободу думки, совісті і релігії, свободу вираження поглядів, свободу зібрань та об'єднання, право на шлюб, право на ефективний засіб юридичного захисту, заборона дискримінації катувань, рабства та примусової праці, неприпустимість покарання без закону.

З урахуванням положень міжнародно-правових актів, права і свободи людини закріплені Конституцією України. Це передбачено змістом статті 3 Конституції України, прийнятої на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР, відповідно до якої: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави».

В аксіології права можуть бути виділені три основні форми буття цінностей: 1) суспільні цільові цінності і ідеали (вихідною формою правових цінностей є їх існування у вигляді цінностей, вироблених суспільною і правовою свідомістю. Вони присутні в правовій свідомості у вигляді узагальнених уявлень про справедливість, свободу, рівність в різних сферах суспільства); 2) предметно-втілені цінності (самі правові ідеали не залишаються лише фактом пануючої правосвідомості, вони закріплюються в нормативних актах, конституціях і законах. Із зміною суспільних і правових стосунків відбувається і переоцінка цінностей. Відповідно до ціннісних ідеалів, що змінилися, переоцінюються і предметно-втілені цінності); 3) особові цінності (ідеальні уявлення про блага, права і межі прагнень, пов'язаних зі схильностями і бажаннями особи, і виступають

певною мірою як авторитетні і обов'язкові установки її свідомості) [1, с. 164]. З цього виходить, що «найвищою цінністю» в праві є природні права і свободи людини.

Цінність права притаманна як загальносоціальному праву (воно виникає й існує незалежно від держави), зокрема правам людини, правам нації, так і праву спеціально-соціальному (тобто юридичному праву), що є волевиявленням держави, обов'язковим для виконання. Цінність загальносоціального права полягає у його здатності задовольняти потреби суб'єктів суспільного життя. Цінність юридичного права виражається у його здатності сприяти реалізації загальносоціального права за допомогою спеціальних механізмів і процедур [2, с. 78].

Права людини є фундаментальною цінністю громадянського суспільства. Це обумовлюється, по-перше, тим, що вони в рівній мірі належать кожному члену суспільства та окреслюють йому певний простір свободи, в якому можлива реалізація потреб людини, й межі, за якими розпочинається відповідний простір інших. По-друге, права людини містять ідею гідності, поваги і до інших, і до себе, передбачають ставлення до іншої людини як до такого ж носія прав, тобто як до рівного. По-третє, ступінь захищеності прав людини, можливості їх реалізації є показником ефективності громадянського суспільства, гарантією захисту індивідів від свавілля як з боку інших людей, так і держави. По-четверте, однією з властивостей прав людини є їх здатність вважатися універсальною цінністю, тобто, вони мають значення для будь-якого суспільства громадянського типу, незалежно від національно-культурного контексту [3, с. 112].

Відповідно до визначених на сучасному етапі розвитку суспільства ідеологічних, політичних та міжнародно-правових орієнтацій однією з найважливіших є проблема захисту прав людини. Це зумовлено самим поняттям «права людини». В сучасних дослідженнях воно визначається двома ознаками: змістовними і функціональними.

З точки зору змістовних ознак права людини – це її найважливіші природні, невід'ємні, невідчужувані права. Функціональні ознаки визначають субординацію людини і держави – не людина для держави, а держава для людини. Тому першочерговим завданням держави має бути підпорядкування діяльності її органів людині, щоб забезпечити реальну можливість і гарантії для реалізації людиною цих прав [4, с. 225].

Таким чином, сьогодні пріоритет надається правам людини перед інтересами держави. Людина народжується з правами, які не повинні відчужуватися державою. Навпаки, діяльність держави повинна бути спрямована на дотримання усіх встановлених законодавством прав та свобод людини і громадянина.

Світ цінностей в праві включає цінності, оцінки, ціннісні орієнтири, а також відповідні їм ієрархічні побудови системи правових цінностей.

Під правовими цінностями розуміють цінності, які розкривають власну цінність права (суб'єктивне право, юридичний обов'язок, законність, юридична відповідальність, правовий статус та ін.). Загальне визнання отримали такі правові цінності, як правова держава, поділ влади, права людини [5, с. 273].

Правові цінності втілюються в правовідносинах і визначають людський сенс права. Мета правових цінностей – це єдність цілей та інтересів людини з інтересами та цілями держави. Такі соціальні цінності, як: моральні, культурні, релігійні, загальнолюдські – стають правовими тільки тоді, коли закріплюються в нормі права. Саме завдяки нормі права цінності стають правовими. Норми права забезпечують умови для їх здійснення, виступають в якості засобу їх досягнення [6, с. 28].

Відповідно до цього, усі права і свободи з доктринальної точки зору можна класифікувати таким чином: особисті, або громадянські права і свободи, політичні права, економічні права, соціальні права, культурні права, право на екологічну безпеку, права у взаємодії з державою [7, с. 189].

Враховуючи те, що сьогодні здійснюється реформування українського законодавства із запровадженням зарубіжного досвіду, доречним буде вказати, що права людини – є основоположною цінністю, для забезпечення якої спрямовується вся державна діяльність європейських країн.

Людські цінності, те, що керує людськими прагненнями, що мотивує людину до дії, стають характеристикою рівня правосвідомості особистості. Нині, зважаючи на право свободи слова, свободи самовираження, людина максимально намагається заявити про свої цінності й отримати їх визнання на державному рівні. Ми маємо судову практику Європейського суду з прав людини, яка стверджує активний розвиток теорії прав людини, дослідження прав людини, їх реалізацію з допомогою застосування права на судовий захист [8, с. 118].

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що цінності виступають сенсом людського буття. Саме ступінь визнання людиною своїх прав та їх захищеність визначає демократизацію суспільства. Проте, в період реформування державної політики нашої державі необхідне прийняття європейських цінностей, задля усунення як недоліків законодавства, так і практичної реалізації законодавчих приписів.

Література:

1. Філософія права: підручник / за ред. О. Г. Данильяна. – Х.: Право, 2009. – 208 с.
2. Сидоренко О. М. Догма права як правова цінність / О. М. Сидоренко // Актуальні проблеми держави і права. – 2009. – № 45. – С. 76–81.
3. Разметаєва Ю. С. Права людини як фундаментальна цінність громадянського суспільства: до постановки питання / Ю. С. Разметаєва // Юридичний вісник. – 2006. – № 1. – С. 109–113.
4. Фесенко Є. В. Права людини як найважливіша цінність, що потребує кримінально-правового захисту / Є. В. Фесенко // Матеріали Міжнародної науково-

- практичної конференції «Малиновські читання», м. Острог. – 2012. – № 1. – С. 225–226.
5. Общетеоретическая юриспруденция: учебный курс: учебник / под ред. Ю. Н. Оборотова. – О.: Феникс, 2011 – 436 с.
 6. Соломчак Х. Б. Соціальні та правові цінності як детермінанти позитивної правової відповідальності / Х. Б. Соломчак // Наше право. – 2014. – № 1. – С. 27–34.
 7. Клімова Г. П. Права і свободи людини в Україні: класифікація, гарантії реалізації / Г. П. Клімова // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2006. – № 11. – С. 184–193.
 8. Івашев Є. В. Вплив аксіології права на розвиток теорії прав людини / Є. В. Івашев // Науковий вісник національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 1. – С. 112–120.

УДК 343.222(091)

БУРА Тетяна

ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ СТРУКТУРИ ЗАКОНУ УКРАЇНИ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Виникнення закону України про кримінальну відповідальність охоплює декілька етапів, які не пов'язані з етапами українського державотворення. Слід почати з Руської Правди, що стала першим відомим кодифікованим актом нашої держави та яка містила кримінально-правові норми. Структура Руської Правди містила три збірника: Правда Ярослава, Правда Ярославичей та Правда Довга. Її кримінально-правові норми визначали під злочином не тільки образу нанесену особі, а й невиконання приписів закону. А взагалі під злочином могла розумітися а саме будь-яка неправда. Суб'єктом злочину могла бути будь-яка вільна особа, крім тих, хто знаходився у феодалній залежності. За вчиненні правопорушення ці особи сплачували кримінальні штрафи, які їм призначалися, в деяких випадках передбачалося їх виселення з громади, а також продаж у холопство. Всі збитки, які виникали в результаті протиправних дій холопів підлягали відшкодуванню їхніми власниками, але це зовсім не давало гарантії того, що до цих осіб не буде направлений фізичний вплив. Влада князя, майно, звичаї були об'єктом злочинного діяння. Недостатньо чіткою тоді була об'єктивна сторона злочину, а відомі були лише спроба злочину і закінчений злочин. Руська Правда містить норми, що стосуються суб'єктивної сторони злочинного діяння. Відомим було поняття «співучасть», за яким всі особи, які брали участь у цьому злочині були притягнені до однакової відповідальності. Посягання на князівську владу або порушення договорів сюзеренітету-васалітету було самим небезпечним, а злочини проти особи і майна були тоді найбільш поширеними. Вбивство було особливо небезпечним злочином, яке вчи-